



ŠIANDIENOS REALYBĖ IR POREIKIS PROFESINIO MOKYMO ĮSTAIGOSE

Radviliškio technologijų ir verslo mokymo centro
specialioji pedagogė
Šiaulių universiteto lektorė
Ilona Dobrovolskytė
i.dobrovolskyte@gmail.com

Ar profesinis mokymas organizuojamas efektyviai?

Valstybinio audito ataskaita 2020 sausio 31 d.

- Informacinių technologijų centro duomenimis, 2018–2019 m. m. mokinių su SUP mokėsi 26-iose profesinio mokymo įstaigose.
- Neužtikrinama, kad daugiau skurdžiai gyvenančių ir specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių įgytų kvalifikaciją.

„Briugės komunikatu patvirtintoje bendro profesinio mokymo 2020 m. vizijoje nurodyta, jog, siekdamos skatinti integracinį augimą ir kovoti su socialine atskirtimi, šalys turėtų užtikrinti profesinio mokymo prieinamumą rizikos grupėms, ypač žmonėms iš nepalankios socialinės ekonominės aplinkos ar turintiems specialiųjų poreikių (angl. – *people with special needs or from disadvantaged backgrounds*). Komunikate nurodoma, jog tokių grupių įsitraukimas į profesinį mokymą turėtų būti palengvinamas ir skatinamas finansinėmis ar kitomis priemonėmis“.

Profesinio mokymo įstaigos vykdančios programas, skirtas mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių

- Vilniaus Verkių specialioji mokykla – daugiafunkcinis centras
- Vilniaus paslaugų verslo darbuotojų profesinio rengimo centras
- Vilniaus technologijų mokymo ir reabilitacijos centras
- Kauno statybos ir paslaugų mokymo centras.
- Alytaus profesinio rengimo centras
- Radviliškio technologijų ir verslo mokymo centras
- Šiaulių profesinio rengimo centras
- Mažeikių politechnikos mokykla
- Viešoji įstaiga Telšių regioninis profesinio mokymo centras
- Panevėžio Margaritos Rimkevičiūtės paslaugų ir verslo mokykla
- Utenos regioninis profesinio rengimo centras
- Klaipėdos Ernesto Galvanausko profesinio mokymo centras
- Viešoji įstaiga Klaipėdos profesinio mokymo ir reabilitacijos centras
- Šilutės žemės ūkio mokykla
- Viešoji įstaiga Kretingos technologijos ir verslo mokykla
- Biržų technologijų ir verslo mokymo centro Vabalninko skyrius
- Kauno maisto pramonės ir prekybos mokymo centras
- Kėdainių profesinio mokymo centras
- Marijampolės profesinio rengimo centras
- Smalininkų technologijų ir verslo mokykla

1 lentelė. SUP mokiniai profesinio mokymo įstaigose

Mokslo metai	Besimokančių mokinių su SUP skaičius	Besimokančių mokinių su SUP dalis, proc.
2016–2017	1107 (+138 išvykę m. m. eigoje)* = 1 245	2,6
2017–2018	1132 (+137 išvykę m. m. eigoje)* = 1 269	3
2018–2019	1394 (+150 išvykusių m. m. eigoje)* = 1 544	4,5

* išvykę – mokiniai, kurie mokslo metų eigoje išvyko iš mokyklos, tačiau jos nebaigė

Šaltinis – Valstybės kontrolė, remiantis ITC duomenimis

Lentelė iš Valstybinio audito ataskaitos, 2020, p.21

Tikrasis mokinių skaičius, kuriems ypač reikalingas švietimo pagalbos specialistų dėmesys, gali būti kur kas didesnis už oficialųjį (*Valstybinio audito ataskaita, 2020*).

Keletas švietimo pagalbos įgyvendinimą profesinio mokymo įstaigoje lemiantys veiksniai

- Profesinio mokymo įstaigose trūksta švietimo pagalbos specialistų. Mokyklų pateiktais duomenimis, 2018–2019 m. m. 78 proc. visų valstybinių profesinio mokymo įstaigos neturėjo specialiųjų pedagogų, 49 proc. – psichologų, 15 proc. – socialinių pedagogų etatų.
- Į profesinio mokymo įstaigas dalis mokinių ateina ir mokosi nepateikę PPT išvadų apie SUP **dėl:**
 - **neigiamos ankstesnės patirties;**
 - **noro mokytis tam tikrą specialybę, kurios mokytis turint specialiųjų poreikių nėra galimybės;**
 - **siekio įstoti į profesinio mokymo įstaigą, kurioje nėra SUP pritaikytų programų.**
- Informacijos apie anksčiau nustatytus specialiuosius poreikius slėpimas arba nepateikimas (sąmoningas ir/arba nesąmoningas) sutrikdo reikiamos švietimo pagalbos organizavimą ir vykdymą.
- Švietimo pagalbos stoka didina mokinių iškritimą iš ugdymo proceso.

Profesinio mokymo prieinamumas

- Šaltkalvio mokymo programa
- Apdailininko (statybininko) mokymo programa
- Virėjo modulinė profesinio mokymo programa
- Viešbučio darbuotojo mokymo programa
- Kambarių tvarkytojo modulinė profesinio mokymo programa
- Staliaus profesinio mokymo programa
- Floristo modulinė profesinio mokymo programa
- Dažytojo-tinkuotojo profesinio mokymo programa
- Dailiųjų tekstilės dirbinių gamintojo modulinė profesinio mokymo programa
- Dailiųjų rankdarbių gamintojo mokymo programa
- Siuvinių gamintojo
- Avalynės taisytojo mokymo programa
- Želdinių tvarkytojo mokymo programa
- Baldžiaus mokymo programa
- Duonos ir pyrago gaminių kepėjo modulinė programa

Profesinio mokymo prieinamumas

- Šaltkalvio mokymo programa
- Apdailininko (statybininko) mokymo programa
- Virėjo modulinė profesinio mokymo programa
- Viešbučio darbuotojo mokymo programa
- Kambarių tvarkytojo modulinė profesinio mokymo programa
- Staliaus profesinio mokymo programa
- Floristo modulinė profesinio mokymo programa
- Dažytojo-tinkuotojo profesinio mokymo programa
- Dailiųjų tekstilės dirbinių gamintojo modulinė profesinio mokymo programa
- Dailiųjų rankdarbių gamintojo mokymo programa
- Siuvinių gamintojo
- Avalynės taisytojo mokymo programa
- Želdinių tvarkytojo mokymo programa
- Baldžiaus mokymo programa
- Duonos ir pyrago gaminių kepėjo modulinė programa

2020 m. sausio mėn. paklausios profesijos Lietuvoje

Kvalifikuoti darbininkai ir paslaugų sektoriaus darbuotojai	Nekvalifikuoti darbininkai
Parduotuvių pardavėjai	Biurų, viešbučių ir kitų įstaigų valytojai, kambarinės ir pagalbininkai
Sunkiasvorių sunkvežimių ir krovinų transporto priemonių vairuotojai	Krovikai
Miškų ūkio ir giminiškų profesijų darbuotojai	Prekių krovėjai į lentynas
Virėjai	Kitur nepriskirti nekvalifikuoti apdirbimo pramonės darbininkai
Lengvųjų automobilių, taksi ir furgonų vairuotojai	Kiemsargiai ir giminiškų profesijų darbininkai
Vandentiekininkai ir vamzdynų montuotojai	Nekvalifikuoti miškų ūkio darbininkai
Dailidės ir staliai	Pakuotojai (rankomis)
Siuvėjai, kailininkai ir kepurininkai	Namų valytojai ir pagalbininkai
Krovininių platformų ir krautuvų operatoriai	Skalbėjai ir lygintojai (rankomis)
Variklinių transporto priemonių mechanikai ir taisytojai	Nekvalifikuoti inžinerinių statinių statybos darbininkai

<https://uzt.lt/darbo-rinka/situacijos-apzvalga/>

Sunkumų, nustatant SUP profesinėje mokykloje, pavyzdžiai

- Įtikinti mokinių nusistatyti poreikius užtrunka laiko, sudėtinga dėl mokinių amžiaus (dauguma mokinių būna arti pilnametystės).
- Švietimo pagalbos specialistai negali dalintis duomenimis apie asmens sveikatą ir kt.
- Jei mokinys nepateikia informacijos apie turimus specialiuosius ugdymosi poreikius, mokykla tokios informacijos neturi dėl asmens duomenų apsaugos reglamentavimo.

Galimi sprendimo būdai pagal Valstybinio audito ataskaitą

- Reikalinga sistema, kuri jungtų tarnybas, institucijas, besirūpinančias SUP mokiniams su mokymo įstaigomis.
- Būtina atsižvelgti į asmens psichosocialinę ir kognityvinę raidą, todėl reikia „ieškoti“ metodikų, būdų, formų, kaip įvertinti „suaugusiųjų“ (vyresnių nei 18 metų) asmenų specialiuosius ugdymosi poreikius, nes SUP gali keistis asmeniui augant, bręstant ir net keičiantis jo socialiniai aplinkai.

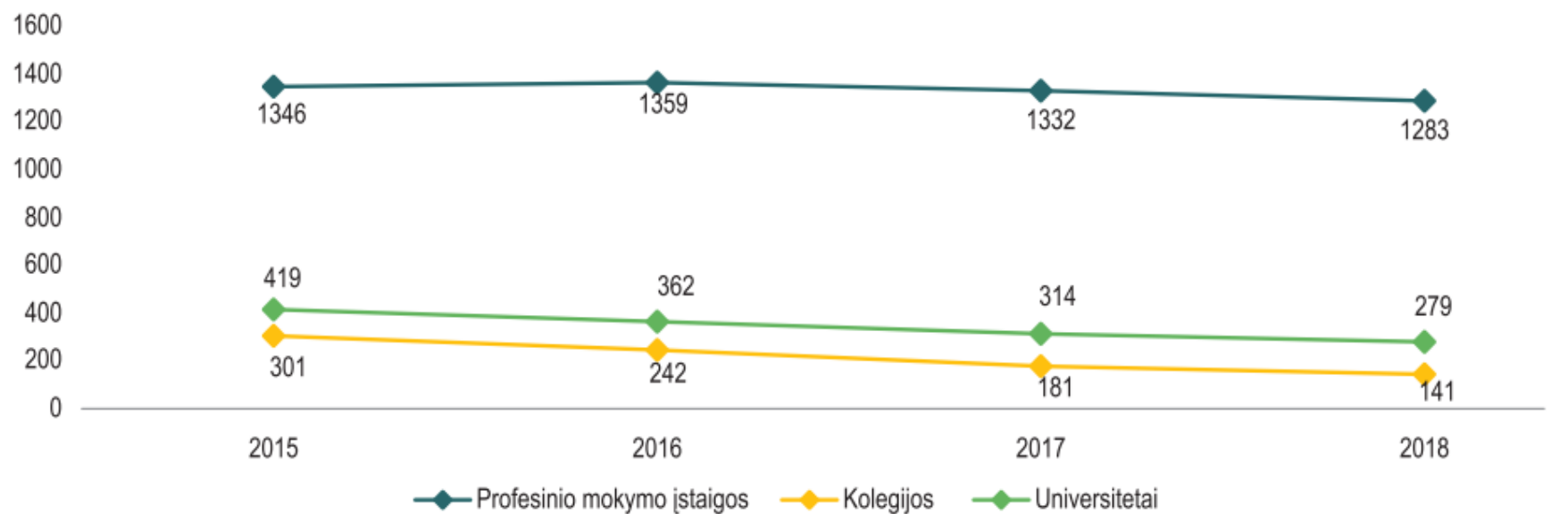
Kas turėtų parengti šias priemones ar jos turi būti bendros, ar atskiros, kiekvienai siūlomai specialybei?

LR Profesinio mokymo įstatymas
2017 m. gruodžio 14 d. Nr. XIII-888 Vilnius

20 straipsnis. Specialiųjų poreikių asmenų profesinis mokymas

2. Asmenys, baigę specialiojo ugdymo programas, mokomi kartu su kitais mokiniais pagal jiems pritaikytas profesinio mokymo programas švietimo ir mokslo ministro nustatyta tvarka, suderinus su socialinės apsaugos ir darbo ministru.

2.20 pav. Turinčių negalią mokinių ir studentų skaičius mokymo įstaigose



Duomenų šaltinis: LSD

Švietimo, mokslo ir sporto ministerija (2019). *Švietimo būklės apžvalga*.

SUP mokinių pasirengimas mokyti profesijos

Neturintys pagrindinio
išsilavinimo

Turintys pagrindinį
išsilavinimą

Turintys vidurinį
išsilavinimą

**Minimalus reikalaujamas
išsilavinimas kvalifikacijai įgyti:**

- nereglamentuotas ir mokymasis socialinių įgūdžių ugdymo programoje
- pradinis išsilavinimas ir mokymasis pagrindinio ugdymo programoje
- pagrindinis išsilavinimas
- vidurinis išsilavinimas

Profesinio mokymo įstatymas (Galiojanti suvestinė redakcija (nuo 2019-08-01))

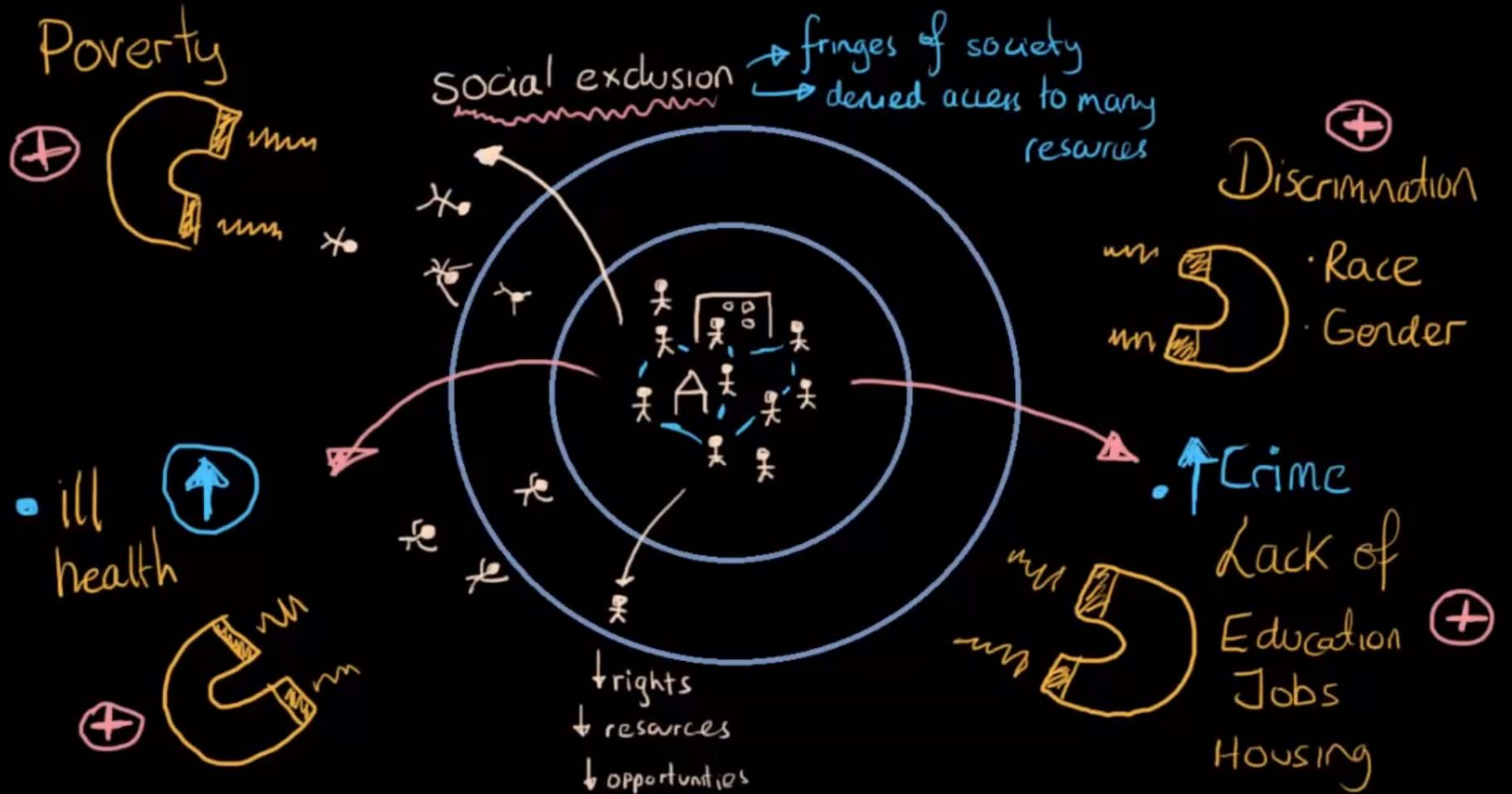
6 straipsnis. Pirminis profesinis mokymas.

1. Pirminis profesinis mokymas yra skirtas pirmajai kvalifikacijai įgyti ir teikiamas ne jaunesniems kaip 14 metų asmenims:

- 1) įgijusiems pagrindinį ar vidurinį išsilavinimą;
- 2) neįgijusiems pagrindinio išsilavinimo;
- 3) kurie yra mokėsi pagal specialiojo ugdymo programas.

Mokinio, turinčio specialiųjų ugdymosi poreikių „kelias“





„Esami“ sprendimai prieštarauja Vyriausybės kovai su skurdu

Skurdas susijęs ne tik su pajamomis, tačiau ir su kliūtimis naudotis paslaugomis ir įvairiomis galimybėmis, kurios trukdo pilnavertiškai dalyvauti visuomenės gyvenime (Nacionalinio skurdo mažinimo organizacija, 2019). Nacionalinio skurdo mažinimo organizacijų tinklo duomenimis (2019) **Lietuvoje asmenų, turinčių negalią, skurdo rizikos rodiklis (2018 m. 35 proc.) yra beveik dvigubai didesnis negu tų, kurie negalios neturi (17,9 proc.).** Problemos priežastys labai aiškios, tai - apribota galimybė įsidarbinti ir mokytis.

Šaltinis: Nacionalinio skurdo mažinimo organizacijų tinklas. Skurdas ir socialinė atskirtis Lietuvoje 2019.

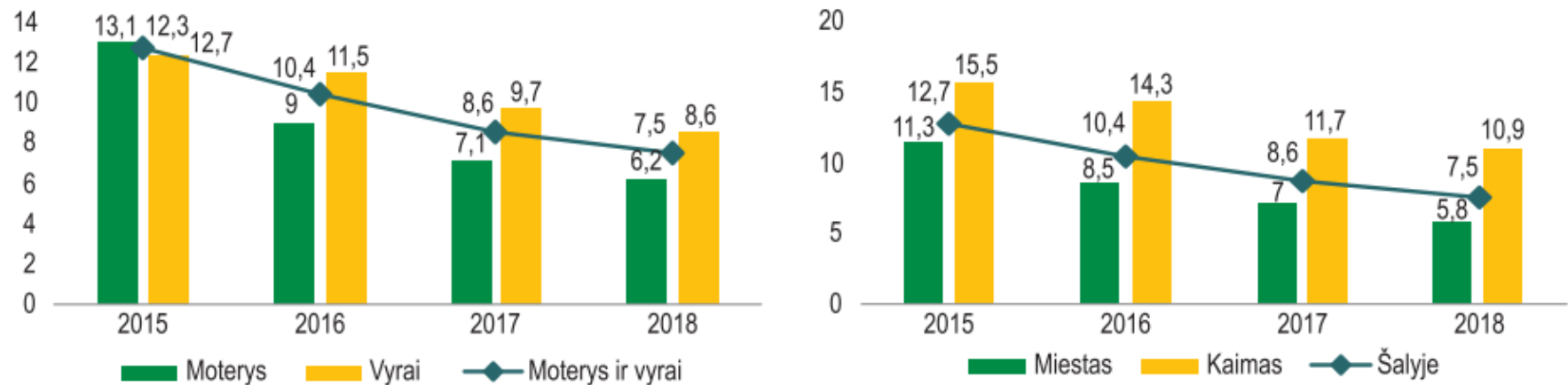
http://www.stopskurdas.lt/wp-content/uploads/2019/10/Skurdas-ir-socialin%C4%97-atskirtis-2019_10_15.pdf

Užimtumo tarnybos statistinė informacija

2017 01 01		2018 01 01
16,1%	JAUNŲ BEDARBIŲ PROC. NUO VISŲ BEDARBIŲ	15,8%
4,7%	JAUNŲ BEDARBIŲ PROC. NUO DARBINGO 16-29 M. AMŽIAUS ŠALIES GYVENTOJŲ	4,8%
45,7%	MERGINOS	45,9%
12,6%	ILGALAIKĖS BEDARBĖS	9,3%
54,3%	VAIKINAI	54,1%
10,0%	ILGALAIKIAI BEDARBIAI	8,5%
36,8%	NEKVALIFIKUOTI	39,2%
10,7 %	NEDIRBĘ	12,3 %

Jaunimas iki 29 m. pagal kvalifikaciją Per 2017 m. 44,1 proc. 16-29 m. registruoto jaunimo neturėjo profesinės kvalifikacijos. Per 2017 m. 55,9 proc. registruoto jaunimo turėjo profesinį pasirengimą.

4.32 pav. Jaunuolių (15–29 metų) nedarbo lygis (dalis proc.) pagal lytį ir gyvenamąją vietovę



Duomenų šaltinis: Eurostatas

Švietimo, mokslo ir sporto ministerija (2019). *Švietimo būklės apžvalga.*

„Viena svarbiausių asmenybės orumo išsaugojimo sąlygų yra bendra visuomenės narių veikla, todėl individo socializacijos procese ypatingą svarbą turi darbinė profesinė veikla, kurios sėkmingas įvaldymas ir atlikimas užtikrina ne tik ekonominį asmens savarankiškumą ir dalyvavimą <...>, bet ir galimybę realizuoti savo gebėjimų potencialą, ugdyti savivertės ir savigarbos jausmus bei užimti adekvačią vietą sociumo struktūroje“ (Juodraitis, Baranauskienė, 2008).

